

THE HISTORICAL AND LITERARY CONTEXT OF THE EMERGENCE OF IONEL TEODOREANU IN THE ROMANIAN LITERARY SCENE

Cristina Olteanu

PhD. student, „Ovidius” University of Constanța

*Abstract:*The complete work of the writer Ionel Teodoreanu comprises 27 titles: journalism and memoirs, poetry and novels. They represent the irradiating center of his work, being 17 on the whole, of which only "Let it come Bazarca!" is published posthumously. The time of his literary debut is marked by the encounter with Garabet Ibrăileanu, who will then become his mentor and friend, capturing his portrait in "The Shadow Mass" and "The Return In Time". Being a lawyer is a source of inspiration recognized by the writer in his memoirs, from which he took his human typologies and cases that he then transformed artistically and became literary cases. Literature and law were complementary, they did not exclude each other, the oratoria by which Ionel Teodoreanu was able to perform in the courtroom. The connection between the writer's biography and his novels is obvious, and the memorial volumes are also relevant, so this direction will be exploited by the multitude of the author's selves projected in his characters. The originality of Teodoreanu's writings is mentioned in the pages of Demostene Botez, who considers him "our only youth writer", his strengths being the breath, the surprise, the joy, the free energy of youth.

Keywords : poetry, novels, our only youth writer, literary cases, originality.

Proza lui Ionel Teodoreanu reprezintă o sferă de interes extrem de ofertantă prin memorialistica cuprinsă în patru volume antume, publicistica în două : unul antum și celălalt postum, în timp ce romanul a exercitat o evidentă fascinație pentru scriitor. Această specie literară a constituit centrul iradiant al veleităților scriitoricești ale lui Teodoreanu, lucru observat în publicarea a șaptesprezece titluri, doar unul singur văzând lumina tiparului postum, anume „Să vie Bazarcă!” în anul 1971.

Integrala operei este alcătuită din 27 de titluri, doar șase dintre ele apărute postum. Scriitorul debutează în 1923 cu volumul de memorialistică „Ulița copilăriei”, la acesta adăugându-se „În casa bunicilor”(1938), „Întoarcerea în timp” (1941) și „Masa umbrelor” (1946). Romanul este specia valorificată de scriitorul român, care devine preferatul publicului în 1925, cand apare primul volum „Hotarul nestatornic” din trilogia „La Medeleni”, continuată în 1926 cu volumul II „Drumuri” și încheiată cu „ Între vânturi”, acest roman fiind considerat centrul valoric al operei scriitorului nostru.

Criteriul cronologic al ordonării romanelor lui Ionel Teodoreanu va fi evidențiat în analiză, pornind de la trilogia amintită, ce va avea ecouri și în textele ce îi vor succeda. Această capodoperă va fi urmată de : „Turnul Milenei” (1928) , „Bal mascat” (1929), „Fata din Zlatausi”(1931-2 volume), „Golia”(1933-2 volume), „Crăciunul de la Silvestri” (1934), „Lorelei” (1935) , „ Arca lui Noe” (1936-2 volume), „Secretul Anei Florentin” (1937), „Fundacul Varlaamului” (1938), „Prăvale-Baba” (1939), „ Ce-a vazut Ilie Pânișoară”(1940). Specia romanului este îmbogățită cu tetralogia „Tudor Ceaur Alcaz” (vol.I-„Coca Duduș” -1940, vol.II –„Drumul magic”-1941, vol.III-„ Inima”-1942, vol.IV.- „Frunza”-1943), apoi „Hai-diridam” (1945), „La porțile nopții” (1946) , „Zdrulă și Puhă” (1948), ultimul fiind intitulat „Să vie Bazarcă!”(postum- 1971).

Receptarea critică a operei lui Ionel Teodoreanu este destul de sumară, comparativ cu alți scriitori interbelici, dintre cei care s-au ocupat de studierea detaliată a acesteia trebuie amintit Nicolae Ciobanu ce semnează o amplă scriere „Ionel Teodoreanu. Viața și opera” (București, Editura Minerva, 1970) și „Însemne ale modernității”(București, Editura Cartea Românească, 1977), de altfel și alte numeroase materiale :„Ionel Teodoreanu. Cum am scris

<<Medelenii>>” (București, Editura Junimea, 1978), studiul introductiv „*Drumul creației lui Ionel Teodoreanu*” în „*Opere alese*” (vol.I) (București, E.P.L., 1968), „*Ionel Teodoreanu și restituirile*”, prefață la „*Jucării pentru Lily*” de Ionel Teodoreanu (Iași, Editura Junimea, 1974), Prefață la „*La Medeleni*” și „*Hotarul nestatornic*” de Ionel Teodoreanu (București, E.P.L., 1967).

Mărturii, interviuri, amintiri, conexiuni ale scriitorului Ionel Teodoreanu cu sfera culturală românească și formarea ca scriitor în jurul revistei „*Viața românească*”, în mod direct influențat de mentorul său, Garabet Ibrăileanu, toate acestea vor fi regăsite – cu tente evidente de subiectivitate – la alți analiști critici. Dintre aceștia, amintim pe Tudor Vianu – „*Arta prozatorilor români*” (București, Editura Orizonturi, 1941), Mircea Zăciu – „*Masca geniului*” (București, E.P.L., 1967), George Călinescu – „*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*” (București, Editura Fundațiilor Regale, 1941), Paul Cernat – „*Modernismul retro în romanul românesc interbelic*” (București, Colecția Revizitări, Editura Art, 2009), Amalia Elena Constantinescu – „*Ionel Teodoreanu și medelenismul*” (București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2016), Ioan Massoff – „*Despre ei și despre alții*” (București, Editura Minerva, 1973), Al. Piru – „*Panorama deceniului literar românesc : 1910-1950*” (București, E.P.L., 1968), Aurel Sasu și Mariana Vartic – „*Romanul românesc în interviuri*” (vol.IV), Mihail Sevastos – „*Amintiri de la << Viața românească >>*” (București, E.P.L., 1967).

Periodicele reprezintă materialul principal în studierea scriitorului român, receptarea acestuia fiind încă din anul 1923, anul debutului, mergând până în anii 1980, continuată chiar și între 2002-2012, cu diferite reinterpretări tematice. Dintre titlurile de notorietate în vreme amintim : „*Adevărul*”, „*Adevărul literar și artistic*”, „*Contemporanul*”, „*Credința*”, „*Cronica*”, „*Curentul*”, „*Facla*”, „*Fapta*”, „*Gândirea*”, „*Lucașfărușul*”, „*Manuscriptum*”, „*Opinia*”, „*Orizont*”, „*Rampa*”, „*Revista Fundațiilor Regale*”, „*România literară*”, „*Sburătorul*”, „*Scânteia*”, „*Tribuna*”, „*Universul literar*”, „*Viața literară*”, în special „*Viața românească*”, sub auspiciile căreia s-a format, ghidat și de Garabet Ibrăileanu, susținător și prieten al scriitorului. Din totalul articolelor și subiectelor tratate în totalitatea periodicelor găsite în bibliografie, interesul major a fost îndreptat spre aspectele generale privind biografia, debutul, opera integrală și interviurile scriitorului, peste 133 de articole, cât și spre trilogia „*La Medeleni*”, peste 51 dintre ele, apoi „*Lorelei*” în jur de 16, „*Golia*” peste 11, „*Crăciunul de la Silvestri*” în jur de 13, iar aproximativ opt au fost îndreptate spre sfera poeziei scriitorului și spre romanele „*Fata din Zlatauș*”, „*Turnul Milenei*” și „*Bal mascat*”. Descrescător, ca și interes al analizelor critice, se amintesc „*Ulița copilăriei*”, un număr de șapte articole, „*Arca lui Noe*” cu șase dintre ele, „*Secretul Anei Florentin*” cu cinci analize critice, „*Prăvale-Baba*” având patru, „*Întoarcerea în timp*” foarte puține, adică 3 și romanul cu doar două articole a fost „*Ce a vazut Ilie Pânișoară*”.

Ion Hipolit Teodoreanu se naște în Iași, pe data de 6 ianuarie 1897, în casa părintească din strada Ștefan cel Mare, declarat de tată „*a doua zi, adică la 7 ianuarie 1897, ora 11 dimineața, la oficiul stării civile de pe lângă primăria municipiului Iași, martori fiind Ion Corjescu și Gheorghe Drăghici, ambii magistrați*”¹. Provine dintr-o familie de juriști foarte cunoscuți prin tatăl său, Osvald Teodoreanu și prin bunicul patern, Alexandru, un magistrat ieșean notoriu, cu origini de prin Bicz.

Viitorul scriitor este al doilea fiu al familiei, primul fiind Păstorel, născut Alexandru Osvald, poet și cunoscut epigramist, iar mezinul se numea Laurențiu, poreclit Puiu, care a decedat la optsprezeceani, în Primul Război Mondial, ca aviator în Franța. Mama scriitorului, Sofia, era fiica lui Gavriil Musicescu, un compozitor și muzicolog ieșean foarte cunoscut, ea însăși urmând această cale și devenind profesoară de pian. Impactul copilăriei minunate a lui Ionel Teodoreanu se observă în scrierile sale memorialistice, iar faimoasa *uliță a copilăriei* „*n-a fost decât oblonul prin care copilul a privit pentru prima dată lumea cu ochi întrebători și care i-a deschis apoi largile*

¹Nicolae Ciobanu, *Ionel Teodoreanu : Viața și opera*, Editura Minerva, București, 1970, p.21.

orizonturi ale cunoașterii și ale creației”². Cei trei frați Teodoreanu sunt prezentați și de Silvia Tomuș, preluând din opera scriitorului : „*Cel mare-i veselia altora : de asta e mereu al tuturor. E viu ca tumba. Ale hop! Țâșnește cu resort în trup și-n vorbă. Gluma e sonoritatea lui. Cel mic e-n fruntea celor tineri, ca răscoala. Flutură și arde înspre viitor, grăbindu-se spre moartea lui. Numai cel mijlociu fuge de oameni, cu toate că la față e ca fetele de măritat : oval, cuminte, dulce. E numai bun să fie <<fata mamei>>, însoțind-o pe la vizite. Dar nu e nici al mamei, nici al nimănui. Fuge de viață. Oare?*”³ Urmează școala primară, în două etape : primii ani la București, la Școala germană *Pitar-Moș* și următorii ani se reîntoarce la Iași la *Gheoghe Asachi* (1905-1909). Se înscrie apoi la Liceul Internat din Iași, actualmente Colegiul Național *Costache Negruzzi*, iar ultimele clase le va urma la Liceul Național, secția modernă, printre colegii săi numărându-se Al.Philippide, M. Ralea, D.Botez.

Anul 1918 marchează reîntâlnirea cu Iașul mult iubit și destinul său se schimbă : o întâlnește pe viitoarea sa soție Maria Ștefana Lupașcu, cunoscută sub numele de alint Lily. Fiind verișoară cu fiicele lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, viitorul prozator o va întâlni pe aceasta, pe numele real Lili Lupașcu, chiar de Crăciun în casa părinților lui Ionel Teodoreanu. Este fiica juristului Ștefan Lupașcu, la rândul ei având o carieră scriitoricească, pseudonimul Ștefana Velisar-Teodoreanu fiind preluat din romanul „Bal mascat”. Căsătoria celor doi va avea loc pe 15 ianuarie 1920, gemenii familiei născându-se anul următor : Ștefan și Osvald. Scrisul este lăsat de Ionel Teodoreanu pe un plan secund, până când începe cu adevărat cariera de avocat.

„Jucării pentru Lily” reprezintă un volum de poeme scurte în proză pe care le publică în primul număr al revistei „Însemnări literare” în 1919, la îndemnul lui Demostene Botez, care îl introduce în atmosfera din strada Ralet, nr.7, unde publicația își avea sediul și îi întâlnește pe cei din redacția acesteia : Mihail Sadoveanu și George Topârceanu. Soția scriitorului își amintește de acest debut în revistă în evocările sale savând ca titlu „Ursitul” : „*La un moment apare Ionel, în pragul ușii, zbârlit de data asta, cu capul plin de bucle, tot părul numai tumbe castanii, târând după el un sac mare de cânepă, dintr-acei în care se pun cartofii, ticsit cu niște lucruri colțuroase, de diferite mărimi, care păreau îndesate cu sila înăuntru(...)* Era cu obrajii înfierbântați, ochii plini de strălucire și se uita la mine ca la un răsărit de soare.(...)”

- *Noi suntem frați! Avem același suflet! Aceleași mirări, aceleași încântări. Ne ating aceleași bucurii! Noi scriem la fel!*

- *De unde ai scos toate astea? De unde știi că scriu? Și cum scriu? îl întrerup înnegurată, zvârlind o pernă peste carnețelelemele.*

Dar el nici n-auzea ce spuneam și urma cu înflăcărare :

- *Să-ți citeasc. Uite, despre zarzări. Și mata ai scris despre meri și cireși înfloriți, despre caiși...Acum înțelege ce-ți spun eu?*

*Și începe să-mi citească. Buchete și crengi, o livadă întregă de metafore pline de frăgezime și fantezie.”*⁴

Perioada debutului literar este marcată de întâlnirea cu Garabet Ibrăileanu intermediată tot de Demostene Botez, ulterior prieten și mentor, ale cărui sfaturi importante i-au conturat creația literară, surprinzându-i portretul în „Masa umbrelor” și „Întoarcerea în timp”. Avocatura este o sursă de inspirație recunoscută de scriitor în memoriile sale, din care își prelua tipologii umane și cazuri pe care, ulterior, le transfigura artistic și deveneau *cazuri literare*. Literatura și avocatura erau complementare, nu se excludeau una pe cealaltă, oratoria de care era capabil Ionel Teodoreanu făcând spectacol în sala de judecată. Era conștient că numele său era în baroul ieșean de două generații și se pregătea minuțios pentru fiecare proces, consultând biblioteca juridică a tatălui său.

²*Ionel Teodoreanu : Viața și opera – în imagini*, Ediție îngrijită de Dumitru Vacariu și Boris Crăciun, Editura Porțile Orientului, Iași, 1998, p.9.

³Ionel Teodoreanu, *Masa umbrelor. Întoarcerea în timp*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957, p.257.

⁴Ștefana Velisar-Teodoreanu, *Ursitul*, Editura Minerva, București, 1979.

Valeriu Râpeanu este cel care va remarca „*deosebirea de tonalitate*”⁵ între „Masa umbrelor” publicată în 1946 la editura Forum și textele anterioare. (Aici trebuie studiat aspectul pentru a cunoaște atacurile împotriva lui Ionel Teodoreanu după 23 august 1944, ca de altfel împotriva tuturor scriitorilor reprezentativi ai epocii. Pentru dezvoltarea acestui subiect într-un posibil subcapitol se cere consultarea surselor precum antologia în trei volume *Cronologia vieții literare românești. 1944-1948* – coordonare generală Eugen Simion, coordonare redacțională Andrei Grigor, Lucian Chișu, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2010.) Momentul publicării volumului de memorialistică „Masa umbrelor” nu este unul prielnic pentru amintirea unei lumi patriarhale, în care liniștea domina, iar stilul era caracterizat de „*o tendință explicită de idealizare, un idilism confesiv*”⁶. Sintagma *Masa umbrelor* este rezultatul unei stări de solitudine acută, în care rememorarea celor dragi dispăruți devine necesară. Astfel, metafora aproape îl obsedează pe scriitor, a cărui nostalgie va îmbina realul cu imaginarul, liricul cu epicul, evocându-i pe : Eminescu, Sadoveanu, Jean Bart, Mihai Ralea, Demostene Botez, Gala Galaction, îndeosebi pe mentorul respectat Garabet Ibrăileanu, pe toți așezându-i parcă lângă el „*la impunătoarea masă neagră din mijlocul redacției Vieții românești*”⁷.

Eforturile lui Ionel Teodoreanu de a consolida dramaturgia în ochii publicului se observă și în implicarea „*printre conducătorii de prestigiu*”⁸ ai Teatrului Național din Iași, alături de Mihail Kogălniceanu, Constantin Negruzzi, Vasile Alecsandri, Mihail Sadoveanu și alte nume sonore. Perioada directoratului său este marcată de o criză economică generală, fiindcă : „*Societatea dramatică ieșeană se transformase în regie autonomă, potrivit noii legi a teatrelor și operelor române, din iulie 1930.*”⁹ (Subiectul va fi aprofundat și susținut de bibliografie corespunzătoare, pornind de la articolele din periodice, ca de exemplu : *Ionel Teodoreanu – Director al Teatrului Național din Iași* semnat de Nicolae Ciobanu în „România literară”, nr.18, joi 1 Mai 1969, p.13.)

„*Copilul răsfățat al Iașului*”¹⁰, cum era alintat scriitorul în urma succesului la public, devine un paria, ocolit de contemporani și trecut pe o listă a rușinii nejustificate vreodată. Viața lui începuse să semene cu cea din cărțile sale, fiindcă – se pare – avocatul Ionel Teodoreanu trăiește o pasiune pentru o femeie cu aproape treizeci de ani mai tânără. (Acest impersonal *se pare* trebuie lămurit în urma unei documentări mult mai minuțioasă, fiindcă relația cu mai tânără Nadia Gray, căsătorită cu prințul Constantin Cantacuzino și ulterior actriță la Hollywood a rămas un semn de întrebare. Vom porni de la Vlaicu Bârnă, cel care se considera prieten al scriitorului, de la relatările lui Al. Raicu și Ion Dumitrescu). Ionel Teodoreanu va intra în categoria scriitorilor interziși, romanele sale devenind ținta atacurilor agresiv ironice, acuzat fiind chiar de *vicierea gustului public*¹¹, deoarece universul descris era de un farmec aparte și în contradicție cu regimul comunist. Numit public „*scriitor al burgheziei*”, Ionel Teodoreanu și-a desfășurat exclusiv activitatea, după 1948, ca avocat, iar opera nu i-a mai fost reeditată. Scopul de a nu mai avea circulație scrierile sale era ca numele lui să intre în uitare, dar nu oricum, ci blamat și pronunțat permanent cu numeroase conotații peiorative.

Finalul scriitorului este fulgerător în dimineața zilei de 3 februarie 1954, într-un București înzăpezit „*mergând spre tribunal, unde își exercita profesia în condițiile constrângătoare ale timpului, avocatul Ionel Teodoreanu a intrat într-un sărăcăcios magazine alimentar din zona sordid unde Calea Călărașilor se intersecta cu Calea Văcărești. Voia să-i telefoneze, cum făcea în fiecare zi, de la un post public tinerei ființe iubite, care aștepta emoționată și îmbujorată să audă*

⁵ Valeriu Râpeanu, *Ionel Teodoreanu : Cum am debutat în avocatură*, în *Manuscriptum*, anul XL, Nr. 1-4/2010, p.56.

⁶ Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, *Teodoreanu reloaded*, Editura ART, București, 2011, p.9.

⁷ Teodor Vârgolici, *Amintirile lui Ionel Teodoreanu*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul XI, nr. 622, 25 iunie 2002, p.4.

⁸ Silvia Tomuș, *Ionel Teodoreanu sau bucuria metaforei*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p.151.

⁹ Idem.

¹⁰ Profira Sadoveanu, *Stele și luceferi – Reportaje 1936-1937*, Editura Pentru Literatură, București, p.229.

¹¹ Idee rezultată din preluarea informațiilor din revista ORIZONT *Veac nou*, organ de presă săptămânal al Asociației Române pentru Strângerea Legăturilor cu U.R.S.S., Anul I, nr.4, duminică 31 decembrie 1944, p.3. de criticul literar Angelo Mitchievici, op.cit.

*glasul zeului adorat. Numai că în ziua aceea așteptarea a fost zadarnică. Doar cu câteva clipe înainte să formeze numărul, Ionel Teodoreanu a trecut fulgerător în lumea de dincolo. Un asemenea final nu l-a imaginat în niciuna din cărțile lui. Din păcate, doar l-a trăit.*¹²

Legătura dintre biografia scriitorului și romanele sale este evidentă, lucruri relevate și de volumele de memorialistică, astfel va fi exploatată această direcție prin multitudinea eurilor autorului proiectate în personajele sale. Este de necombătut analiza stilistică a discursului narativ, cu excesele sale imagistice, blamate de unii critici literari, reliefând astfel că, de fapt, lirismul frazei este dominantă valorică a stilului *teodoreanian*.

Studiile teoretice din epocă referitoare la felul în care ar trebui să se scrie, la subiectele abordate și la importanța personajelor sau a celor supuse analizelor, au fost numeroase, iar perioada interbelică este una prolifică din punctul de vedere al textelor calitative, specia literară ce cunoaște o dezvoltare fără precedent fiind romanul. Familiarizarea publicului cu romanul se face, mult mai repede, prin intermediul traducerilor și nu al creațiilor autohtone, vorbindu-se despre secolul al XIX-lea ca despre „*paradis pierdut al romancierilor*”¹³.

Debutul literar al lui Ionel Teodoreanu este dat de volumul „*Ulița copilăriei*” ce apare în 1923, textele publicate până la acest moment sunt trecute repede cu vederea de criticii literari, singurul care le reabilitează valoric fiind Nicolae Ciobanu prin totalitatea scrierilor sale. Dacă ar fi să mergem spre „*cele dintâi acorduri*”¹⁴ literare, trebuie să amintim întâmplarea cu profesorul său de limba română Calistrat Hogaș, la Liceul Internat, când a fost nevoit să scrie o compunere cu subiect la alegere. În fapt, textul pentru care primește felicitări și aprecieri privind o viitoare carieră literară se numea „*Babeta*”, scriitorul chiar mărturisind : „*Am căpătat nota zece și am fost încântat de debutul literar al ... mamei mele*”¹⁵, aceasta fiind autoarea de drept a creației. Tot aici trebuie amintită nota unu primită de la profesorul său când a semnat, atât de mândru, structura metaforică : „*Iarna e o filă albă pe care un condei a scris <<cling, cling, cling>>*”¹⁶, în acest moment părând a se contura viitorul *Metaforel*.

Din dorința de a evita banalul și de a oferi revitaliza limbajul prin diferite mijloace de expresie, scriitorul creează imagini de un metaforism epatant, inutil pe alocuri, taxat de critici, totul venind din faptul că „*avea o profundă groază de tot ce e clișeu și expresie uzată*”¹⁷.

Mergând pe linia deschisă de teoreticienii și criticii literari amintiți anterior (la care se vor adăuga alții pe parcurs), trebuie să reliefăm originalitatea prozei scriitorului Ionel Teodoreanu, tocmai să accentuăm „*proza prin excelență lirică*”¹⁸ a acestui „*copil alintat al Poeziei*”¹⁹, pe care „*nimic nu-l frânează : viața curge din paginile lui, nestăpânită și copleșitoare, într-o risipă suverană de talent.*”²⁰

Într-un interviu acordat lui N.Crevedia în „*Universul literar*” din 1930, însuși Garabet Ibrăileanu îi trecea drept fondatori ai revistei „*Viața românească*” pe C.Stere, Ion Botez, C. Botez, M.Carp și pe sine. Reluând istoria nașterii publicației, criticul afirma : „*În 1894, apare la Iași revista săptămânală <<Evenimentul literar>> - la care am colaborat cu d.Constantin Stere. Amândoi, pe atunci eram studenți. Ideologia literaro-socială a acestei reviste a fost determinată de d.Stere*”²¹. În interviul amintit, G.Ibrăileanu discută despre banii împrumutați pentru tirajul de o mie de exemplare, ridicat apoi la două mii, despre succesul avut, regretul de a nu-l fi cunoscut în viață

¹² Valeriu Râpeanu, op.cit., p.57.

¹³ Gheorghe Glodeanu, „*Poetica romanului românesc interbelic*”, Editura Libra, București, p.10.

¹⁴ Silvia Tomuş, op.cit. p.24.

¹⁵ Ionel Teodoreanu, *De vorbă cu d-l Ionel Teodoreanu*, în *Viața literară*, Anul I, nr.31, 11 decembrie 1926.

¹⁶ Text compus de scriitor în clasele primare și notat cu nota 1(unu) de profesorul său de limba și literatura română Calistrat Hogaș

¹⁷ Al.A.Philippide, *Ionel Teodoreanu*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul X, seria II, nr.504, 14 februarie 1932.

¹⁸ Marin Bucur în „*Viața românească*”, anul XVI, nr.6-7, iunie-iulie, 1963, p.391.

¹⁹ N.I.Popa în „*Însemnări ieșene*”

²⁰ *Idem*.

²¹ N. Crevedia, *Interview-uri...cu d-l G.Ibrăileanu*, în *Universul literar*, Anul XLVI, nr.25,iunie 1930.

pe Eminescu și despre întâlnirea cu Ionel Teodoreanu. Criticul recunoaște că a fost impresionat de inteligența și de imaginația acestuia, de „*cultura vastă, franceză mai ales, și când vorbea, făcea numai comparații și imagini. La început mă amuza, pe mine, care, ca și domnul Mihail Dragomirescu, nu am nici în scris, nici în vorbire un stil prea strălucit. Apoi mi-a citit niște bucăți care mi-au atras în mod deosebit atenția. Mi-am dat seama imediat că am în față un viitor scriitor de mare talent și iată că nu m-am înșelat.*”²²

Originalitatea scrierii lui Teodoreanu este amintită în paginile lui Demostene Botez, care îl consideră „*singurul nostru scriitor pentru tineret*”²³, atuurile sale fiind suflul, surpriza, bucuria, energia gratuită a tinereții. Prietenul său și-l amintește de la sosirea în micuța redacție a „Însemnărilor literare”, alături de Alexandru Philippide, până la intrarea în așa-zisa familie a revistei „Viața românească”, unde „*aducea tonicitatea inepuizabilă a tinereții și spiritului său.*”²⁴

În anul 1932, în revista „Rampa” Ionel Teodoreanu își dezvăluia modul de a-și concepe romanele, crezând în existența a două categorii de scriitori: „*unii concep în abstract un subiect, fie adevărat, fie născocit, și-apoi inventează personaje, cu care vor ilustra acest subiect preexistent. Alții își creează personajele în funcție de o atmosferă și după aceea, din simplul fapt al existenței lor, se naște un subiect, surprins mai mult de scriitor.*”²⁵ Scrisul său se încadrează în cea de-a doua categorie, după cum însuși afirmă, creionându-și personajele „*în funcție de o atmosferă, convins fiind că romanul nu este un act turistic, ci de aventură. Aceasta mă face să gust din plin bucuria creației și poate de aci acea impresie dionisiacă cu care rămân cititorii mei.*”²⁶

INTEGRALA OPEREI LUI IONEL TEODOREANU

1923 – apare primul volum (de memorialistică) al scriitorului *Ulița copilăriei* la editura „Cultura națională” și includea povestiri ca *Vacanța cea mare* și *Ultimul basm*. Despre volumul primit cu bucurie de critica literară, vor publica studii George Călinescu, Eugen Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Garabet Ibrăileanu, Perpessicius.

1925 – 1927 – trilogia *La Medeleni*, după ce apar fragmente în reviste importante ale vremii, mai ales în „Viața românească”. Succesul romanului este impresionant, având un tiraj foarte mare, reeditat de-a lungul timpului într-un număr record de ediții.

1925 – volumul I - *Hotarul nestatornic*

1926 – volumul II - *Drumuri*

1927 – volumul III – *Între vânturi*

1928 – publică la editura „Cartea Românească” romanul de atmosferă fantastică *Turnul Milenei*.

1929 – *Bal mascat* - la aceeași editură, ca și romanul anterior, are în centru peisajul Iașului surprins în primul război mondial în care personajul central, Andi Danielescu, este prins între superficialitatea vieții burgheze și dorința de a evada din aceasta.

1931 – apare romanul *Fata din Zlataust* în două volume: *Scandalul* (vol. I) și *În Beilic* (vol. II), primul volum având o portretistică realistă evidentă, în timp ce al doilea este caracterizat de un senzațional și de o melodramă, acestea atrăgând blamul criticii literare.

1932 – volumul de publicistică *Iarbă*

1933 – *Golia* – vol I – *Casa de peste drum* – atmosferă sumbră

- vol. II – *Porțile s-au închis* - critica va compara acest al doilea volum cu cel al romanului anterior, considerând că Ionel Teodoreanu pare a rescrie scenariul cu *Fata din Zlataust*.

²² *Idem.*

²³ Demostene Botez, Ionel Teodoreanu, în *Viața românească*, Anul XIX, nr. 3., martie 1966.

²⁴ *Idem.*

²⁵ Ioan Massoff, *Despre el și despre alții...*, Editura Minerva, București, 1973, p.313-314 (interviu preluat din revista *Rampa*, 16 aprilie 1933).

²⁶ *Idem.*

1934 – *Crăciunul de la Silvestri* - un roman fără prea mare ecou în epocă, considerat chiar superficial și neatrăgând atenția criticii de specialitate.

1935 – Tot la editura „Cartea Românească” apare *Lorelei*, un roman liric văzut, cu o direcție sentimental și romantic superioară romanului precedent.

1936 – apare un alt roman *Arca lui Noe*, dedicat lui Garabet Ibrăileanu, care murise de curând. Textul fusese conceput ca un experiment în care pasajele de fină analiză și observație dau valoare ambelor volume.

1937 – romanul *Secretul Anei Florentin*, destul de incostent în viziunea criticilor.

1938 – volumul de memorialistică *În casa bunicilor*, incluzând note lirico-epice, inspirate din propria copilărie, cât și o serie de povestiri și nuvele.

- tot acum apare și romanul *Fundacul Varlaamului*, în care scriitorul construiește personajul Nini Varlaam, un avocat bonom și distrat, cu note exagerate sentimentale legate de tatăl său care decedase cu un an în urmă.

1939 – *Prăvale-Baba*, roman cu accente de lirism

1940 - total la editura „Cartea Românească” publică romanul *Ce-a văzut Ilie Pânișoară*, inferior romanului anterior.

1940 – 1943 – construcția romanescă de mare întindere *Tudor Ceaur Alcaz*, în patru volume :

1940 – vol I – *Coca Duduș*

1941 – vol II – *Drumul magic*

- Tot în acest an apare și volumul de memorialistică *Întoarcerea în timp*

1942 – vol. III – *Inima*

1943 – vol. IV - *Frunza*

1945 – romanul *Hai diridam* la aceeași editură „Cartea Românească”

1946 – volumul *Masa umbrelor*, în care autenticitatea artistică a paginilor cărții îmbogățește opera de memorialist a scriitorului.

- romanul *La porțile nopții*

1948 – ultimul roman antum *Zdrulă și Puhă*, considerat de critica literară ca o cădere, aproape totală, în manierism.

Postume :

1970 – *La porțile nopții* (poeme), cu o prefață de Al. Philippide

1971 – *Să vie Bazarcă!* – romanul ultim al scriitorului, text îngrijit, prefață și note de Silvia Tomuș.

1973 – *Pagini cu adolescenți și copii*, cu o prefață și antologie semnate de Dinu Pillat.

1974 – *Cum am scris „Medelenii”*, volum de publicistică, cu un studiu introductiv al lui Nicolae Ciobanu.

- *Jucării pentru Lily*, volum de miniaturi lirice, cu o introducere și un text stabilit, ambele semnate tot de Nicolae Ciobanu.

1998 – *Cina cea de Taină*, o ediție realizată de Dumitru Vacariu și Lucian Vasiliu a unor poeme inedite semnate de scriitor.

Scriitorul Ionel Teodoreanu colaborează la apariția unor manuale :

1936 – *Aritmetică pentru clasa a III-a primară* – în colaborare cu N.Bârliba și Al. Bălănescu

- *Carte de citire pentru clasa a III-a primară* – coautor N.Bârliba

- *Exerciții de compuneri și gramatică pentru clasa a IV-a* - coautor N.Bârliba

- *Aritmetică pentru clasa a I-a primară* – în colaborare cu Paul Elian și Gheorghe Chiajna

- *Carte de gramatică pentru clasa a III-a* – alături de Valeria Dumitru și Al Bălănescu

- *Întâia carte a copilului, abecedar (partea a I)* – coautor D.A.Gheorghită – urmat, în același an, de partea a doua.

- *Noua metodă a scris-cititului în școala primară* – alături de D.A.Gheorghită

1937 - *Aritmetică pentru clasa a II-a primară* - coautor N.Bârliba

- *Aritmetică pentru clasa a IV-a primară* – același coautor

I. Teodoreanu prefațează diferite volume : 1937 – prefață la volumul *Poeme* de Serghei Esenin, traducere de George Lesnea, Turnu-Severin, Gruparea literară „Provincia” 1942 – volumul *Din muzică și din viața compozitorilor* de Virgil Gheorghiu, București, Editura Contemporană 1943 – volumele : *101 portrete din boxul românesc* de Costin Păun, București, editura Unic *Hai cu mine...* de Dinu Pillat, București, Editura Cultura românească SAR *Tinerețe ciudată* de Al. Raicu, București, Editura Modernă 1946 - *O poveste cu pitici, găze mici și licurici* de Tantzzy Constantinescu, Turnu-Severin, Gruparea literară „Provincia”.

BIBLIOGRAPHY

- George Călinescu – „*Istoria literaturii române de la origini până în prezent*” (București, Editura Fundațiilor Regale, 1941)
- Paul Cernat – „*Modernismul retro în romanul românesc interbelic*” (București, Colecția Revizitări, Editura Art, 2009)
- Nicolae Ciobanu - „*Ionel Teodoreanu . Viața și opera*” (București, Editura Minerva, 1977)
- Nicolae Ciobanu - „*Însemne ale modernității*” (București, Editura Cartea Românească, 1977)
- Nicolae Ciobanu - „*Ionel Teodoreanu. Cum am scris <<Medelenii>>*” (București, Editura Junimea, 1978)
- Nicolae Ciobanu - studiul introductiv „*Drumul creației lui Ionel Teodoreanu*” în „*Opere alese*” (vol.I) (București, E.P.L., 1968)
- Nicolae Ciobanu - „*Ionel Teodoreanu și restituirile*”, prefață la „*Jucării pentru Lily*” de Ionel Teodoreanu (Iași, Editura Junimea, 1974)
- Nicolae Ciobanu - Prefață la „*La Medeleni*” și „*Hotarul nestatornic*” de Ionel Teodoreanu (București, E.P.L., 1967)
- Amalia Elena Constantinescu – „*Ionel Teodoreanu și medelenismul*” (București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2016)
- „*Dicționar de terminologie literară*”, coordonator Emil Boldan (Editura Științifică, București, 1970)
- „*Dicționar de termeni literari*”, coordonator Al. Săndulescu (Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976)
- Gheorghe Glodeanu, „*Poetica romanului românesc interbelic*” (Editura Libra, București, p.10.)
- Garabet Ibrăileanu, „*Creație și analiză*”, Editura Paralela 45, Pitești, 2000.
- Ionel Teodoreanu : Viața și opera – în imagini*, Ediție îngrijită de Dumitru Vacariu și Boris Crăciun (Editura Porțile Orientului, Iași, 1998)
- Eugen Lovinescu - „*Romanul românesc interbelic*” (antologie, postfață și bibliografie de G. Gheorghiu) (Editura Minerva, București, 1997)
- David Macey, „*Dicționar de teorie critică*” (Editura Comunicare.ro, 2008, p.352-353)
- Ioan Massoff – „*Despre ei și despre alții...*” (București, Editura Minerva, 1973)
- Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir - *Teodoreanu reloaded*, (București, Editura ART, 2011)
- Al. Piru – „*Panorama deceniului literar românesc : 1910-1950*” (București, E.P.L., 1968)
- Profira Sadoveanu - *Stele și luceferi – Reportaje 1936-1937* (București, Editura Pentru Literatură)
- Aurel Sasu și Mariana Vartic – „*Romanul românesc în interviuri*” (vol.IV)
- Mihail Sevastos, – „*Amintiri de la << Viața românească >>*” (București, E.P.L., 1967)
- Silvia Tomuș - „*Ionel Teodoreanu sau bucuria metaforei*” (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980)
- Tudor Vianu – „*Arta prozatorilor români*” (București, Editura Orizonturi, 1941)
- Ionel Teodoreanu, *Opere alese*, VI, Colecția „*Scriitori români*”, Editura Minerva, București, 1977, p.119.

Ștefana Velisar-Teodoreanu - *Ursitul*, (Editura Minerva, București, 1979)

Mircea Zăciu – „*Masca geniului*” (București, E.P.L., 1967)

PERIODICE

Demostene Botez, *Ionel Teodoreanu*, în *Viața românească*, Anul XIX, nr.3, martie 1966.

Marin Bucur în „*Viața românească*”, anul XVI, nr.6-7, iunie-iulie, 1963, p.391.

N. Crevedia, *Interview-uri...cu d-l G.Ibrăileanu*, în *Universul literar*, Anul XLVI, nr.25, iunie 1930.

Eugen Lovinescu - Considerații asupra romanului românesc, în *Kalende*, nr. 1-2, 1928, reprodus în „*Romanul românesc interbelic*”(antologie, postfață și bibliografie de G. Gheorghiu), Editura Minerva, București, 1997.

Al.A.Philippide, *Ionel Teodoreanu*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul X, seria II, nr.504, 14 februarie 1932.

Al.Piru - „*Amintirile Ștefaniei Velisar-Teodoreanu*” în „*România literară*”, Anul III, nr.22, 28 mai 1970

Mihai Rălea, „*De ce nu avem roman?*” în „*Viața românească*”, anul XIX, nr.4., aprilie 1927, p.82-91.

Valeriu Râpeanu, „*Ionel Teodoreanu : Cum am debutat în avocatură*”, în „*Manuscriptum*”, anul XL, Nr. 1-4/2010

Teodor Vârgolici, „*Amintirile lui Ionel Teodoreanu*”, în „*Adevărul literar și artistic*”, Anul XI, nr. 622, 25 iunie 2002

Ionel Teodoreanu, *De vorbă cu d-l Ionel Teodoreanu*, în *Viața literară*, Anul I, nr.31, 11 decembrie 1926.